

Patrik Vajt

ŠIVAĆA MAŠINA IZ TOBRUKA

Upravo je bilo podne, ispunjeno kamenjem i belom svetlošću sunčevog odsjaja na prašini. Prašina je bila potpuno nepomična i teška, ali je čekala da se podigne. Čekala je na prolazak stopa. U čekanju bele prašine bilo je nečeg narkotičnog. Stopala su gazila po svetu privida, prividnog pogleda u prošlost, svetu postignuća, mogućih događaja na mirnoj, belo libijskoj prašini koja je čekala. Čitav je svet, svi njegovi zvuci i predmeti, pomalo plutao, čitav je bio nesiguran dok su se stopala stropoštavala na prašinu, brojna stopala sa sve jednim starim, gotovo odvaljenim đonom, čije je cinično struganje po kame-nju čas hvatalo čas razbijalo ritam.

Muškarci su se pojavljivali u dnu ulice. Bilo je i onih koji su stajali, po dvojica ili trojica ili sami, i izgledali kao da su opet progljedali posle obimnog prinudnog posla. Neki su pripadali suncu i prašini. Imali su taj pogled u očima, pogled mukotrpnog čekanja. Ali bilo je i onih, tih uvek ima, koji su pričljivi, srećni u sopstvenom smradu i životinjskoj larmi, gotovo preplašeni ako se ne nalaze u blizini vonja znoja nekog od drugova.

Bilo je tu i veliko, nasmešeno, jedva vojničko lice, koje je ukralo sir. Pojavio se u ulici, ruku natovarenih sirom nalik na veliki krug od rupičaste gume. Lice mu je bilo ple-snjivo usled nekoliko dana nebrijanja i manjka vremena za trošenje. Ali, bio je srećan u svojoj prljavštini, srećan što ima sir, ležao mu je taj sir u naručju lepše nego voljena de-vojka.

Hej, družel, viknuo je Sir. Da se trampiš sa mnom za krišku sira.

Sira? Šta je sir?, reče ovaj drugi.

Sedeo je pokraj puta. Bio je Australijanac, još jedan prokleti Ozi. Sedeo je na klima-voj drvenoj stolici, sedeo je za šivaćom mašinom, sa bocom italijanskog crvenog vina. Prislonio je usta na flašu, koja se zatim izvila iznad njegovog grla i pretočila u zvuke „glo, glo“ kako mu se grlo pomeralo. Ruke su mu bile na košuljici od rafije kojom je mala, do-bro izrađena italijanska boca bila obložena.

Dobro, družel, viknu mu Sir. Bez uvrede. Sir je samo glupi sir. *Sestra Suzi bluze ši-je!*, zapevao je zamirućim glasom staru ratnu pesmu.

Prašina se uskovitlala od mnogih stopa koje su prolazile.

Ti Australijanci, rekao je britanski kapetan štaba u štabnom vozilu, kapetan sa tan-kim ružičastim nosom i malim, ružičastim, jasno ocrtanim i kultivisanim usnama – Au-stralijanci nikada neće steći osećaj za meru, niti disciplinu.

Stopala su bila jača od reči u tom postojanom kovitlanju bele prašine. Imala je boju belih pogaženih špageta iz poharanih prodavnica.

Boca je stajala na šivaćoj mašini, iz praznog grla zjapila je iscrpljenost.

Da, uzdahnuo je glas.

Australijanac za šivaćom mašinom, meri vreme. Vreme mu je na savesti. Visi mu nad glavom kao dugačka nit konca koja čeka da je neko prikupi. Zato mu je i ruka uspo-rena poput kazaljke na satu, ruka koja visi pored boce, bila tamna od krasti, i odavala utisak zamišljenosti koji ostavljaju sve velike, polomljene i iznenada nepomične kazalj-ke. Na lakiranoj površini šivaće mašine tri kapljice vina gotovo su se osušile na suncu.

Dug je put, rekao je, ili gotovo da je rekao, podrigivanje je progutalo reči.

Mašina se pokrenula. Posmatrao je kako se papučica pomera gore-dole. Posmatrao je sitan, smešan hod kalema. Morao je da vodi belu nit konca. Gvozdeno kućište granalo se kraj njegovih nogu poput ljiljana u crkvi. Konac je zapinjao za prljavštinu i brazde na njegovoj ruci.

Sestra Suzi bluze šije!, pevali su.

Čuo je glasove koji su nadjačavali kloparanje šivaće mašine i duge uzdahe tog belog konca. Imao je mnogo vremena, mnogo vina, KIJANTIII vina, reče neko, glava mu je bila omotana rafijom i crvena kao vino. Imao je čitav nedeljni dan, to napuklo zvono čiji je zvuk sa golubovima izletao iz daščanog tornja. Uhvatio je da stiska harmonijum, gore-dole, od čega je ovaj ispuštao zvuke ptića koji se guše, i ispod klupe, između molitve i psalma, otkrili su da je jedan mrtav. Ali bilo je mnogo ptica, pelikana pokraj reke, a telefonske žice su bile zelene, ozelenele od mnoštva čavrljivih papigica kojima je kao lišćem olistala žica.

Jeste, jednom kad kreneš, prilično je lako da pratiš belu nit, lako kao kad kažeš kako se zoveš. Čarli, rekla je, dan je za pecivo, pecivo joj je bilo na rukama, naraslo u zlatnu kupolu, lako je peći hleb, samo da, samo da, rekla je, samo da nije zdudan, u tome je tajna, Čarli. Tik uz kosu, preko njenog čela, ostao je beli trag.

Prilično je lako, samo da je vina, u tome je tajna, nema to mnogo veze sa nitima. Ali bilo je i onih drugih trenutaka, ležali su obamrli od hladnoće na podu podruma u Salumu, čula su se rebra kako dišu u tami, rebro uz rebro, ledeno struganje rebara. A neki glas je upitao u snu, možda je to bio onaj stari glas iz Sirije, glas nečijeg dede ili tetke, postavljao je pitanja uz veoma sporo žvakanje teletine, iz tog starog glatkog lica dolazila su pitanja na koja nisi mogao da odgovoriš. Znaš. Ali ne možeš da odgovoriš.

Pričaj mi o životu kod kuće, u tvojoj zemlji, o životu u zemlji Australijanaca, o njihovim navikama i običajima, o natalitetu i smrtnosti. To je kao da hodam odveć dobro znanim putem. Ne moram ni da podignem glavu da pročitam znak za KUNAMBL. Ograda pritiska put. To su povijena kičma i povijeno drveće i miris kože i jedan mokr konj. Kičma se prašnjavo povija pod tovarom vreline.

A put je zavijao uzbrdo, Salum, Kapuco, Bardija pa Tobruk. Pevali su pesme. Tri glasa sedela su na hrpi kamenja pokraj pokvarenog terenskog kamiona i pevala „Malu moju Salomu” i „Jerusalimsku bludnicu”. Glasovi upleteni u različitim tonalitetima, zamršeni kao končane niti. Koliko platismo za Salum, druže, rekao je, ili su to bila velika vrata u Ulici Vilijam kroz koja je svetleo natpis SALUN, a tamo daleko kod kuće ona je rekla, nije daleko, nije uopšte, Čarli, sestra mi je izašla, otišla je kod prijateljice u Randvik sa tašnom koju je pozajmila za ples. Onda je utonula u sofu. Sva je bila mekana, puna ja-stučića i bez opruga.

Ruka je čačkala neki čvor. Posmatrao je sopstvenu ruku, koja mu je bila blizu i u isto vreme udaljena, angažovana po hitnom postupku u nekoj operaciji u glavnoj ulici Tobruka. Bio je lepljiv od vina, od znoja. Kose ulepljene u zamršene čvorove. U uglovima usana vrzmali su mu se rojevi crnih mušica. Sedeo je ispražnjen kao boca i pokušavao da se seti nekog mesta, makar zaboravljenog. Onda se sve svelo na tri kapljice, koje je sunce osušilo, na vino od koga je lakirana površina došla još tamnija i sada već nalikovala čokoladi.

Onda Isuse i Majko Božja, to je to, ovo ne možeš tek tako da raspetljaš. Samo se tako proteže dok prosto ne dođe do ovoga. To je bilo lice koje nije lice. Ješćemo prženi odrezak i čokoladnu tortu, a pićemo čaja, reče lice. Bilo je vedro i prozirno poput boce, sve dok se nebo nije sručilo uz vrisak. Raspalo se u paramparčad, uz malo vatre i zvuk koji je mogao biti gutanje iz gotovo prazne boce. Spuštaš ruku da dodirneš nešto nepomično što je nekada bilo lice. Nema vremena, rekli su, ima puteva i prašine, ali vremena nema. Bio je četvrtak, petak i petak pre nedelje. Nije bilo bitno. Bilo je mnogo tela pokraj puta, raskrečenih stopala i izlizanih đonova. Raspadnuta tela na suncu curila su kao rastopljeni sir. Ovo se zove umiranje, rekli su.

Nije bilo više vina.

Posmatrao je sopstveno stopalo kako pritiska papučicu u prašini. Jevrejin je stajao u praznoj prodavnici i plakao. Zavladao je težina prašine i sunca.

Uskoro će biti gotovo, reče težina, dok je on naporno koračao putem u san, daleko od opreznog ispitivačkog oka belog kalema. Glava mu je ležala u lepljivom vinu na lakiranoj mašini.

(S engleskog prevela Tijana Parezanović)